

Міністерство освіти і науки України
Ріпкинський ліцей імені Софії Русової
Комунальний заклад “Уманський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради”
Всеукраїнська громадська організація
“Асоціація освітян імені Софії Русової”

СОФІЯ РУСОВА І НАШЕ СЬОГОДЕННЯ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА МАТЕРІАЛАМИ V
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 170-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
СОФІЇ ФЕДОРІВНИ РУСОВОЇ
26-27 лютого 2026 року

Ріпки, 2026

УДК 37.091.4:124.5(477) Русова

Софія Русова і наше сьогодні: зб. наук. праць за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 170-річчю з Дня народження Софії Федорівни Русової. 26-27 лютого 2026 р. / Упоряд. Зайченко І. В., Корж Н.М.; за ред. проф. І. В. Зайченка. Ріпки, 2026. 264 с.

Sofia Rusova and our present: collection of scientific works based on the materials of the V All-Ukrainian Scientific and Practical Conference dedicated to the 170th anniversary of the birth of Sofia Fedorovna Rusova. February 26-27, 2026 / Compiled by Zaichenko I. V., Korzh N. M.; edited by prof. I. V. Zaichenko. Ripki, 2026. 264 p.

ISBN 978-617-7932-98-6

Збірник укладено за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції “Софія Русова і наше сьогодні”, що її проведено 26-27 лютого 2026 року на базі Ріпкинського ліцею імені Софії Русової, Чернігівської області.

Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції

Видання розраховано на науковців, науково-педагогічних і педагогічних працівників, учителів загальноосвітніх навчальних закладів, працівників закладів дошкільної освіти, аспірантів, студентів.

Матеріали збірника подано в авторській редакції
Автори матеріалів відповідають за автентичність, достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, покликання на них.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів

УДК 37.091.4:124.5(477) Русова

ISBN 978-617-7932-98-6

© Ріпкинський ліцей імені Софії
Русової, 2026

Малишева Л. С., Пашенко М. І. Софія Русова про інтереси дітей дошкільного віку.....	111
Недільченко О. М. Реалізація ідей Софії Русової в сучасному освітньому просторі ЗДО № 28 центру С. Ф. Русової (м. Прилуки).....	116
Примаченко О. Є. Ідеї Софії Русової: практичний досвід виховання національної ідентичності дошкільників в умовах воєнних випробувань. <i>(З досвіду роботи закладу дошкільної освіти № 8 “Теремок” – центр Софії Русової).</i>	118
Стасюк О. С. Софія Русова і сучасна дошкільна освіта: діалог педагогічної класики і викликів ХХІ. <i>(З досвіду роботи).</i>	127
Федорченко Н. М. Ідеї Софії Русової і ризики у дитячому садку в умовах сьогодення.....	132
СЕКЦІЯ 2. <i>Концепція української національної школи С. Русової і Нова українська школа: досвід, стан, перспективи</i>	136
Білик В. М., Ялліна В. Л. Актуалізація поглядів С.Ф. Русової на проблеми розумового виховання дітей в контексті підготовки сучасного педагога.....	136
Головань В. О. Досвід роботи Шаповалівської ЗОШ І-ІІІ ступенів із впровадження національних ідей С.Ф. Русової для формування громадської активності та патріотизму учнів в умовах воєнних викликів.....	138
Гринь О. В. Пізнавальна самостійність у педагогічній спадщині Софії Русової як основа дослідницького навчання.....	140
Данич М.В. Формування стійкої ідентичності сучасного учня в умовах війни у контексті концепції «національної школи» Софії Русової.....	145
Дебела Т. В. Медіаосвіта на уроках історії як засіб розвитку творчої активності учнів у контексті педагогічних ідей Софії Русової.....	147
Іванюк Г.І., Венгловська О.А. Актуальність ідей Софії Русової про розвивальне середовище для дітей у контексті розбудови нової української школи.....	149
Колесник Г. В. Школа радості й довіри: психологічний супровід адаптації першокласників у контексті поглядів Софії Русової.....	153
Кравченко С. П. Рідна мова як головний чинник	

та наслідки. І головне – твердий характер особистості дозволяє на основі негативного досвіду в історії людства впливати на недопустимість повторення його у майбутньому. Критичне мислення та оцінка історичних подій дає можливість сформуватись особистості як такій, яка здатна протистояти впливу неправдивої інформації, уникати маніпуляції та пропагандистських закликів.

Особливу увагу Софія Русова приділяла формуванню навичок читання, причому не поверхнево переглядати книги, а вибирати з них все цінне й корисне, що міститься на сторінках книжок. Можна стверджувати, що просвітителька говорила про роботу з текстом, про формування навичок виокремлення важливого і достовірного з медіа-джерела.

Тож, попри сторічну віддаленість від становлення української ідентичності ми можемо стверджувати, що надбання Софії Федорівни Русової вже є початком формування української медіакультури.

Перелік використаних джерел:

1. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Посібник для вчителя / За ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза К.; Цетр вільної преси. Академія української преси, 2016. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.aup.com.ua/book1/>.

2. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л., Іванова Т., Мірошніченко Ю. 2-ге вид., стер. К.: АУП, ЦВП, 2012. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.aup.com.ua/upload/ogliad.pdf>.

3. Педагогічна спадщина Софії Русової в контексті сучасності : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 24-26 березня 2016 р. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ndu.edu.ua/storage/2016/PS_Sofii_Rysovoi.pdf.

Іванюк Г.І., Венгловська О.А.

АКТУАЛЬНІСТЬ ІДЕЙ СОФІЇ РУСОВОЇ ПРО РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ДІТЕЙ У КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Розбудова дошкільної та початкової освіти в Україні на провідних ціннісних концептах актуалізує науковий і практичний інтерес до напрацювань педагогів попередніх років задля їх критичного аналізу, інтерпретації та відбору продуктивних ідей і освітніх практик,

адаптації в сучасний освітній простір. Софія Русова, поєднуючи педагогічну і державницьку діяльність, залишила педагогічний спадок вартісних доробків, які є предметом наукового осмислення і пошуку шляхів для їх творчого використання в сучасних освітніх практиках.

З-поміж чисельних статей, методичних рекомендацій, текстів опублікованих і неопублікованих доповідей та матеріалів засідань підвідділу дошкільної та початкової освіти, заслуговують на нове прочитання праці: «Націоналізація школи» (1917), «Нова школа» (1917), «Дошкільне виховання» (1918), «Єдина діяльна (трудова) школа: вступна лекція на кафедрі педагогіки» (1923), «Нова школа соціального виховання» (1924), «Соціальне виховання, його значення в громадському житті» (1926). Як істинна подвижниця нової української школи в роки визвольних змагань (1917–1921), Софія Русова написала низку праць щодо її візії і структури, змістового наповнення. 1917 року в статті «Освіта на Україні» (рукопис, що міститься у фондах ЦДАВО України, Ф. 3889, оп. 2, спр. 5), Софія Русова доводить потребу розбудови нової школи, а також відкриття гімназій на всіх українських теренах (у містах і селах), оскільки початкова школа, яка була поширена тих років не відповідала новим соціальним потребам, що увиразнювалися державотворчими процесами [2, арк. 3, 4].

Ідеї Софії Русової про розбудову нової школи затребувані наших днів, як і сто років тому; їх суголосність зумовлена місцією школи як соціально-культурної інституції в умовах відстоювання державою Україна свого права на існування. У праці «Історія педагогіки в зв'язку з розвитком культури і рецензії різних авторів на неї», що зберігається в ЦДАВО України [1, арк. 138, 139] педагогиня акцентує увагу на трьох основних моментах щодо нової школи, а саме: нову школу треба вибудовувати на науковому ґрунті відповідно до найновіших педагогічних (психологічних) досліджень; відповідність організації та змісту освіти національному характеру і «вимогам економічного життя»; функціонування організаційної системи, що поєднує дитячий садок, школу, професійну (технічну) освіту [1, арк. 138, 139] ЦДАВО України [1, арк. 138]. Наведена вище за текстом праця Софії Русової, містить міркування авторки про підготовку вчителя до роботи в новій школі. Нам імпонує те, що віддаючи належне вчителю, вільному від покірною виконання будь-яких (необдуманих) наказів зверху, що можуть суперечити місії і візіям нової школи, авторка вважає: «вчитель нової школи мусить бути ... міцною пружиною всього шкільного життя з навчанням,

самоврядуванням і ріжноманітними товариствами для самовиховання і самоосвіти» [1, арк. 139].

Студювання ідей Софії Русової про розбудову виховання дітей дошкільного віку, навчання учнів у новій національній школі дало змогу виокремити та схарактеризувати їх суголосність концептам нової української школи (Концепція Нова українська школа (2016)). Насамперед ідеться про цінності освіти. В інтерпретації Софії Русової важливим є творення розвивального (освітнього) середовища для дітей задля досягнення мети: отримання нових знань, які містять цінність інтелектуального, духовно-морального і фізичного зростання здобувачів освіти. Виписані в педагогічних працях концептуальні ідеї Софії Русової суголосні світоглядній естетиці світосприйняття і моральних чеснот, які важливі для зростання і становлення дорослої людини – Г. Сковороди; навчання на засадах принципу природовідповідності – К. Ушинського, О. Духновича. Однак на відміну від просвітителів і вчених попередніх років, Софія Русова розглядала творення нової школи в контексті державотворення. Піднята педагогінею ідея ціннісного наповнення розвивальних середовищ тогочасних установ освіти, загалом суголосна сучасним трактуванням про освітні середовища НУШ, однак з огляду на сутнісні особливості, Софія Русова подає їх значно глибше і ширше. Насамперед у праці «Соціальне виховання, його значення у громадському житті» (рукопис), що зберігається у ЦДАВО України, Ф. 3889, висновується ідея щодо освіти для життя, що є слушною для уточнених візій НУШ [3, арк. 138, 139]. Концептуальні ідеї Софії Русової щодо середовищного підходу на культурно-національному ґрунті, у річищі вибудовування нової школи, мають спільність з історико-культурною концепцією Л. Виготського, що засвідчує їх наукову обґрунтованість і спрямованість у майбутнє.

Зважаючи на суспільні запити НУШ щодо забезпечення партнерської взаємодії учасників освітнього процесу, на часі є адаптація в освітні середовища, обґрунтованих Софією Русовою ідей про: взаємодію батьків/осіб, які їх замінюють з педагогами задля розвитку в дітей (здобувачів дошкільної і початкової освіти) готовності до ціннісної міжособистісної та соціальної комунікації; вплив предметно-розвивальних середовищ на культурний розвиток дітей і формування їхньої національної свідомості; роль шкільних музеїв задля усвідомленого прийняття в дошкільному та молодшому шкільному віці цінностей і спадкоємства культурних надбань народу [4]. Заслужують на увагу наукові узагальнення авторки, наведеної в

тексті статті, про вплив ближнього (до трьох років важливими є батьки) і дальнього середовищ розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (однолітки, старші діти, вихователь, учитель і значущі дорослі). Врахування ціннісно значущого впливу ближнього і дальнього середовищ спонукає дітей цього віку до вибору суб'єктів взаємодії, а отже розвитку їхньої ініціативності, готовності взаємодіяти. На думку Софії Русової діти завжди шукають умови для виявлення особистих потреб, тому вони небайдужі до людей, які мають спільні з ними інтереси. Відтак в розвивальних середовищах для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку має бути організований такий порядок міжособистісної взаємодії, за якого діти самостійно зможуть визначати межі своєї індивідуальної свободи, згідно з правилами етикетної поведінки [3, арк. 138, 139]. Сприятливим для особистісного розвитку дитини окресленого віку Софія Русова вважала розвивальне середовище, що функціонує з урахуванням дружньої, солідарної і соціалізованої атмосфери.

У праці «Єдина діяльна (трудова) школа: вступна лекція на катедру педагогіки» (1923) Софія Русова розвиває тему впливу розвивальних середовищ на реалізацію мети навчання, виховання та розвитку дітей молодшого шкільного віку в поєднанні з формуванням їхньої активної соціальною позиції та творчих сил [5]. У цьому контексті заклад освіти (дитячий садок, школа) виконує державну місію підготовки здобувачів освіти до виконання громадянської місії. Відтак цей концепт варто було адаптувати в сучасне освітній простір НУШ.

Зважаючи на нинішній суперечливий стан щодо забезпечення функціонування державної мови в українських закладах дошкільної та загальної середньої освіти [6], слушною є педагогічна і державницька позиція Софії Русової щодо впровадження у зміст освіти якомога більше цікавих словесних творів українською мовою; музичних творів українських композиторів і виконавців; народної атрибутики та виробів мистецтва і ремесел, що сприятимуть творенню надихаючої атмосфери навчання. Такий підхід сприяє розвитку емоційної сфери дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, а відтак почуття поваги до історії та культури, розуміння внеску народу в розвиток світової культури, формує повагу до людей інших культур.

Софія Русова – людина з планетарним мисленням, яка зуміла піднести і показати світові небачені досі пласти українства і тогочасних новацій для розбудови нової української школи. З-поміж багатьох державних діячів і педагогів вона вирізняється системним

баченням цілей освіти дітей і накресленням чітких шляхів її піднесення до кращих світових зразків, з укоріненням в українську культуру і традицію. Цим вона випереджувала свій час, але залишила свою спадщину нащадкам. Настав час повернути надбання Софії Русової в освітню практику нової української школи.

Перелік використаних джерел:

1. Історія педагогіки в зв'язку з розвитком культури і рецензії різних авторів на неї / *ЦДАВО України* (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 3889. Оп. 2. Спр. 2. Арк. 138, 139. Рукопис.

2. Освіта на Україні / *ЦДАВО України* (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 3889. Оп. 2. Спр. 5. Арк. 3, 4. Рукопис.

3. Рукописи праць «Соціальне виховання, його значення в громадському житті», «Практичні поради до виховання дітей», книги «Теорія і практика дошкільного виховання» (неповний текст) тощо / *ЦДАВО України* (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 3889. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 138, 139. Рукопис.

4. Русова С. Дошкільне виховання. Катеринослав : Укр. вид-во в Катеринославі : Друк. Медведовського, 1918. 162, [1]с. – (Українське видавництво в Катеринославі ; № 32.

5. Русова С. Єдина діяльна (трудова) школа. Вступна лекція на катедру педагогіки. З додатком «Практичні вказівки щодо переведення діяльного принципу» та 2-ма малюнками. Українське видавництво в Катеринославі за допомогою Українського Громадського Комітету в ЧСР. Ляйпціг, 1923. 57 с.

6. Русова С. Націоналізація школи / *Вільна українська школа*. 1917. № 1. С. 3-7.

Колесник Г. В.

**ШКОЛА РАДОСТІ Й ДОВІРИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ
СУПРОВІД АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКЛАСНИКІВ У КОНТЕКСТІ
ПОГЛЯДІВ СОФІЇ РУСОВОЇ**

Стрімкі зміни в суспільстві призводять до змін в усіх сферах життя людини, перетворення відбулися і в освіті, з впровадженням Нової української школи, що має на меті забезпечення нової методики викладання, новий освітній простір та рівний доступ до якісної освіти. Здобуття освіти починається зі вступом до оновленої школи і перші

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Алатиренко Мирослава Андріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, комунальний заклад «Чернігівський обласний науковий ліцей» Чернігівської обласної ради, м. Чернігів.

Антонюк Лілія Володимирівна, завідувач лабораторії інноваційної діяльності, старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Рівне.

Білецька Ірина Іванівна, завідувач ДНЗ № 4 «Сонечко», м. Трускавець.

Білик Вікторія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди, м. Харків.

Богомаз Аліна Русланівна, практичний психолог ЗДО № 28, центру Софії Русової, м. Прилуки.

Венгловська Олена Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, м. Київ.

Вейландє Лілія Вальдемар-Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, м. Одеса.

Головань Валентина Олександрівна, заступник директора Шаповалівської ЗОШ I-III ступенів Ніжинського району Чернігівської області, с. Шаповалівка.

Гринь Олена Володимирівна, кандидат історичних наук, доцентка кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів.

Данич Марина Володимирівна, учитель біології, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист Ріпкинського ліцею імені Софії Русової, смт. Ріпки.

Дацок Галина Іванівна, журналістка, письменниця, голова Жіночого центру «Спадщина», громадська діячка, дослідниця спадщини С. Русової, м. Київ.

Дебела Тетяна Вікторівна, вчитель історії, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист Ріпкинського ліцею імені Софії Русової, смт. Ріпки.

Довбня Віктор Миколайович, завідувач кафедри педагогіки, колекційної освіти та менеджменту Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського, доктор філософських наук, доцент, м. Чернігів.

Заводна Леся Михайлівна, методист кабінету інформаційних комунікацій і видавничої діяльності Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, магістр філології, м. Рівне.

Зайченко Іван Васильович, доктор педагогічних наук, професор, викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист, Комунальний заклад “Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради”, м. Умань.

Замрозевич-Шадріна Світлана Романівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти та освітніх інновацій Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ.

Іванюк Галина Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, м. Київ.

Калошин Володимир Федорович, кандидат технічних наук, доцент, старший науковий співробітник, голова Комітету “Сприяння освіті та розвитку особистості” Громадської організації “Міжнародний центр демократичних стандартів”, м. Київ.

Коваленко Олена Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцента кафедри дошкільної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, м. Київ.

Коленченко Наталія Вікторівна, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ННІ психології та соціальної роботи Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів. Науковий керівник. **Зайченко Наталія Іванівна**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук, Національний університет “Чернігівський колегіум” ім. Т.Г. Шевченка, м. Чернігів.

Колесник Ганна Валеріївна, практичний психолог – методист Ріпкинського ліцею імені Софії Русової, смт. Ріпки.

Корж Наталія Миколаївна, директор Ріпкинського ліцею імені Софії Русової, голова ГО “Асоціація освітян імені Софії Русової”, смт. Ріпки.

Коровіна Людмила Костянтинівна вихователь – методист Закладу дошкільної освіти (ясла-садок) № 133 Дарницького району м. Києва.

Кравченко Світлана Павлівна, вчитель початкових класів, вчитель-методист, Ріпкинський ліцей імені Софії Русової, смт. Ріпки.

Крамська Зоя Михайлівна, доктор філософії, директор коледжу, викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист Комунальний заклад “Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради”, м. Умань.

Кулик Вікторія Олексіївна, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ННІ психології та соціальної роботи Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів. Науковий керівник. **Зайченко Наталія Іванівна**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук, Національний університет “Чернігівський колегіум” ім. Т.Г. Шевченка, м. Чернігів.

Лисенко Ірина Василівна, кандидат педагогічних наук, проректорка з науково-методичної роботи Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського, м. Чернігів.

Любченко Інна Іванівна, кандидат педагогічних наук, викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист, голова циклової комісії педагогіки, психології та методик дошкільної освіти, Комунальний заклад “Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради”. м. Умань.

Малишева Леся Сергіївна, кандидат педагогічних наук, викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист, голова циклової комісії педагогіки, психології та методи початкової освіти, Комунальний заклад “Уманський гуманітарно–педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради”. м. Умань.

Мартинюк Аліна Анатоліївна, вихователь Закладу дошкільної освіти (ясла-садок) № 133 Дарницького району м. Києва.

Марчук Сергій Степанович, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний інститут» Волинської обласної ради, м. Луцьк.

Матвійчук Оксана Євгеніївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітнього лідерства Інститут післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, м. Київ.

Мельник Оксана Мирославівна, вихователь-методист ДНЗ № 4 «Сонечко» м. Трускавець.

Мельничук Тетяна Федорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ.

Міхно Олександр Петрович, доктор педагогічних наук, директор Педагогічного музею України, м. Київ.

Молочко Світлана Рашитівна, завідувач кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання, методист відділу суспільно-філологічних дисциплін Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського, м. Чернігів.

Мосасв Юрій Володимирович, кандидат соціологічних наук, доцент, КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія», м. Запоріжжя.

Недільченко Олена Миколаївна, директорка ЗДО № 28 центру С.Ф. Русової, м. Прилуки.

Останіна Ніна Степанівна, доцент, кандидат педагогічних наук кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, м. Ніжин.

Пашенко Майя Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Комунальний заклад “Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради”, м. Умань.

Прилуцька Тетяна Дмитрівна, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди Науковий керівник **Ялліна Вікторія Леонідівна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, м. Харків.

Примаченко Анастасія Анатоліївна, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ННІ психології та соціальної роботи Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів. Науковий керівник. **Зайченко Наталія Іванівна**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук, Національний університет “Чернігівський колегіум” ім. Т.Г. Шевченка, м. Чернігів.

Примаченко Олена Євгенівна, вихователь-методист, закладу дошкільної освіти (ясла-садок) № 8 “Теремок” – центр Софії Русової Славутицької міської ради Вишгородського району Київської області, м. Славутич.

Сажієнко Алла Петрівна, викладач першої кваліфікаційної категорії, Комунальний заклад “Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради”.

Синекон Людмила Олексіївна, соціальний педагог ЗДО № 584 імені Софії Русової, м. Київ.

Стасюк Оксана Станіславівна, директор, ЗДО № 9 “Барвистий віночок”, м. Кам’янець-Подільський.

Федорченко Наталія Миколаївна, директор ЗДО № 8 “Теремок” – центр Софії Русової Славутицької міської ради Вишгородського району Київської області.

Шапка Олександр Іванович, завідувач Авіаційно-космічного центру Київського Палацу дітей та юнацтва, завідувач лабораторії ФКІСІТ КНЕУ імені В. Гетьмана, м. Київ.

Шимко Христина Вікторівна, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, м. Ніжин. Науковий керівник **Останіна Ніна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, м. Ніжин.

Юда Лариса Анатоліївна, доцента кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка, кандидат педагогічних наук, директорка Науково-дослідницького центру гендерних студій імені Софії Русової.

Юзик Ольга Протасівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри цифрових технологій та методики навчання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне.

Яліна Вікторія Леонідівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди, м. Харків.

Янченко Тамара Василівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів.